

РІЗНОМАНІТТЯ ТА ПОПУЛЯЦІЙНА СТРУКТУРА ПЕРЛІВНИЦЕВИХ (BIVALVIA, UNIONIDAE) ПРАВОБЕРЕЖНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

Д. Р. Сташкевич, В. М. Кобилинська, В. О. Чернецька, Л. М. Янович

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Двостулкові молюски родини Unionidae є одними із звичайних компонентів прісноводної гідрофауни України. Вони адсорбують з навколишнього середовища радіонукліди, пестициди, акумулюючи їх у своїх тканинах. Як звичайні компоненти біофільтру, перлівницеві сприяють очищенню води від мінеральних та органічних суспензій. Крім цього, ці тварини виступають у ролі проміжних хазяїв деяких видів трематод, які викликають захворювання риб, амфібій, водоплавних і болотних птахів [1].

Забруднення навколишнього середовища внаслідок антропопресії часто викликає масову загибель двостулкових молюсків, що в свою чергу призводить до якісного і кількісного збіднення малакоценозів.

Метою роботи є з'ясувати видове різноманіття та популяційної структури перлівницевих Правобережного Полісся.

Матеріалом роботи слугували збори перлівницевих, які були виконані протягом 2012-2013 років. Всього обстежено 425 екз. молюсків. На території Правобережного Полісся досліджено 11 пунктів.

Збір, транспортування та утримання перлівницевих здійснювали згідно загальноприйнятих методик [1]. Визначення молюсків виконане з урахуванням останніх праць [2]. Визначали щільність населення та зустрічальність перлівницевих [1]. Статі досліджуваних молюсків встановлювали за свіжими тимчасовими препаратами статевих продуктів (мазків), отриманих при розрізі гонади [1]. Для з'ясування подібності фаун різних угруповань, використано індекс подібності Чекановського-С'єренсена.

Встановлено що у досліджених водотоках і водоймах Великої Волині існує шість видів родини Unionidae: три види підродини Unioninae (*U. tumidus*, *U. pictorum*, *U. crassus*) та три види підродини Anodontinae (*A. anatina*, *P. complanata*, *A. cygnea*).

Всі шість видів зустрічаються тільки в у двох пунктах збору (р. Тня та р. Случ). У двох водотоках (р. Стир, р. Горинь) зареєстровано чотири види перлівницевих: *U. tumidus*, *U. pictorum*, *U. crassus* та *A. anatina*.

У чотирьох пунктах (річки Прип'ять та Уборть, озера Пульмо та Люцимер) виявлено тривидові угруповання перлівницевих. В озерах зареєстровані *A. anatina*, *A. cygnea*, *U. tumidus*, а в річках – поселення *U. tumidus*, *U. pictorum*, *U. crassus* або *A. cygnea*, *U. tumidus*, *U. pictorum*.

Найпоширенішими серед підродини Unioninae є представники *U. tumidus*, що виявлені у всіх пунктах збору, а серед підродини Anodontinae – *A. anatina*.

Найнижчу зустрічальність у водотоках та водоймах Правобережного Полісся мають беззубки *P. complanata*, що зареєстровані лише у річках Случ та Тня.

Найбільшу подібність фаун перлівницевих мають річки Стир і Горинь, р. Тня і р. Случ де виявлені однакові види родини. Відзначимо, що загалом для Правобережного Полісся характерна висока подібність видового складу перлівницевих.

Аналізуючи статеву структуру поселень перлівницевих спостерігаємо наступне. В об'єднаних вибірках поселень більшості видів Unionidae переважають самці, за винятком *A. cygnea*, де домінують самки.

Щільність населення це одна з головних характеристик стану поселень прісноводних молюсків. У перлівницевих водних об'єктів Правобережного Полісся даний показник коливається у межах 1-10 екз./м². Середні значення щільності населення є найвищими у перлівниці *U. pictorum* (4,4), *U. tumidus* (4,3) та *A. anatina* (4,1), найнижчими – у беззубки *P. complanata*, що трапляється лише поодинокі.

Література

1. Стадниченко А. П. Фауна України. Перлівницеві. Кулькові (Unionidae, Cycladidae). – К. : Наук. думка, 1984. – Т. 29. – Вип. 9. – 384 с.
2. Янович Л. М. Перлівницеві Unionidae Rafinesque, 1820 (Bivalvia) в сучасних екологічних умовах України (стан популяцій, особливості статеві структури і розмноження, біоценотичні зв'язки та фауна): автореф. дис. ... докт. біол. наук: 03.00.08 «Зоологія» / Л. М. Янович. – К., 2013. – 23с.